

COMUNICACIÓ

DR. JORDI SALES: *Els voluntaris i els ciutadans*

1. El nostre panorama actual és ple d'uns llibres que parlen i parlen de Catalunya: *El nou catalanisme*, *Modernitzar Catalunya*, *Raons i tòpics*, *catalanisme i anticatalanisme*, *Catalunya té dret a la llibertat?*, *Catalunya com a projecte*, *Estratègia per a Catalunya*, *L'oasi català...* Aquest estiu me'ls he llegit tots i n'he tret dues conclusions: a) en algun racó del llibre sempre diuen que els dèficits polítics actuals no són en el fons importants, perquè Catalunya té una societat civil forta, i b) tracten molt malament, amb ignoràncies molt abundants, els precedents històrics i no situen gairebé mai els nostres problemes en els problemes de la civilització a què pertanyem.

2. Sobre el primer problema, no és ara l'hora de parlar-ne. Deixeu-me dir, malgrat això, una sola cosa. Crec cada vegada més que no tenim una societat civil forta; la tenim escapista i vanitosa, que no és la mateixa cosa. L'anomenat G-16 és format per l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, el Reial Club Esportiu Espanyol, el Círculo de Economía, la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació, el Círculo Ecuestre, el Cercle Artístic, l'Orfeó Català, el Foment del Treball Nacional, el Cercle del Liceu, el Futbol Club Barcelona, el Real Club de Polo, el Centre Excursionista de Catalunya, el Reial Automòbil Club de Catalunya, el Club Natació Barcelona, el Reial Club de Tennis de Barcelona. Si un repassa i medita aquesta llista, conclourà fàcilment que únicament hi és representada la producció bàsica i el lleure i que hi manca tota funció que tingui a veure amb les funcions de l'Estat.

3. El segon problema és més greu, però no ens penséssim tampoc que és un problema propi, perquè anar passant del cofoisme i el tancament a la flagel·lació i al menyspreu d'un mateix en un règim de dutxa escocesa tampoc no és una bona cosa; totes les societats europees estan molt capficades en elles mateixes. Un observador agut com és Brezinski parla d'un «conjunt de societats turbulentes, desenfocades i confortables –per bé que socialment agitades– que no comparteixen cap visió més ampla».

4. El mèrit principal del llibre del professor Bénétou, *La igualtat per defecte* (Barcelona: Barcelonesa d'Edicions, 2001), és que

planteja un problema de civilització. Philippe Bénéton és professor universitari, és professor de la Université de Rennes, a la Bretanya, i forma part del *Centre d'Études et de Recherches autour de la Démocratie*. En la seva presentació es diu que aquest centre s'estructura a l'entorn d'una idea molt simple: «la democràcia no designa sobretot una forma plena i acabada que significaria el “final de la història”; encara menys, un objecte que fos possible retallar a l'interior d'allò social; *la democràcia és un mode singular d'institució i de posada en moviment de la societat que crida a la deliberació col·lectiva, a la participació cívica, a la protecció dels drets individuals*». Pensar aquesta aventura, admirable i fràgil, en totes les seves ambivalències, constituir-la a poc a poc en programa de recerques atractiu i estimulant, mobilitzar amb aquest objectiu tots els recursos de la interdisciplinarietat: aquests són els objectius que s'assigna el *Centre d'Études et de Recherches autour de la Démocratie*.

5. Un llibre recent acaba amb les següents paraules: «*En la societat del benestar, la definició de les polítiques socials canvia el seu vell centre de gravetat. No és únicament en el Parlament, sinó també en el diàleg i l'acció conjunta entre els agents socials i els responsables de les administracions, on haurà de situar-se el poder de decisió*» (A. Castiñeira, *Catalunya com a projecte*, p. 238). El que aquí se'ns diu pot passar a primera vista com una senzilla opinió sociològica d'un expert sobre la tendència que observa en la societat que analitza. Semblaria que aquesta és la interpretació correcta, perquè aquesta frase tanca un capítol que es titula *De l'Estat del benestar a la societat del benestar*. Però si observem el conjunt del capítol i àdhuc del llibre, ens trobem amb poderosos interrogants sobre la naturalesa del que de veritat se'ns està proposant. ¿Tan poc arrelat tenim el concepte de sobirania popular representada pels nostres diputats en la seva alta responsabilitat legislativa, que ens atrevim a juxtaposar-hi altra gent mancada del mandat popular que legitima tota autoritat en una situació democràtica? ¿Què és el que ha fet *vell* el centre de gravetat del Parlament a l'hora de tenir tot el poder legislatiu en nom del poble de Catalunya, de manera que hom pugui parlar seriosament que li cal compartir el poder de decisió amb representants de qualsevol instància que sigui? En el segle XIX el poble liberal cantava allò de «*la milícia i lo clero només tinguin un fuero*». ¿Estarem en presència d'un nou corporativisme —antic règim transmutat en

novetat sociològica— en què el sector comercial faci de «milícia» i el sector voluntari faci de «clero»? És que els voluntaris volen assaltar el parlament? L'autor d'aquest llibre comparteix aquesta concepció de la democràcia o de l'Estat democràtic com un sector de la societat que el programa del CERAD hem vist que combatia com a erroni.

6. L'autor és molt aficionat a resumir el que diu en esquemes i en tots ells s'observa una mateixa tendència a situar el que anomena lògica del dret com un sector entre sectors, com una lògica entre lògiques, per tal de reconstruir per addició la totalitat de l'estructura social. L'esquema de l'estructura social està primerament dividit entre àmbit públic i àmbit privat; l'àmbit públic està dividit en Estat, Mercat i Societat Civil, i l'àmbit privat s'anomena Comunitat Civil. L'Estat és el Sector Oficial format per les Administracions públiques i dominat per la figura del Funcionari que segueix, o li correspon, la lògica del Dret i Justícia. El Mercat és el sector comercial format per les empreses i dominat per la figura de l'Empresari, que segueix la lògica de l'intercanvi i el lucre. La Societat Civil o tercer sector és el Sector Voluntari, format per les Associacions altruistes i dominat per la figura del Voluntari; comparteix amb l'àmbit privat de la comunitat civil format pel Sector Local, on hi ha les famílies de la lògica de la donació i la Solidaritat, que se subdivideix en Secundària per als Voluntaris i Primària per a les Famílies. Tot això és molt discutible, començant perquè en un Estat de dret el comerç, tota associació i àdhuc les herències familiars estan regulats per les lleis fetes pels parlaments. Tota transacció, àdhuc les més elementals, està regulada per un codi de comerç, i dels possibles conflictes n'entenen els tribunals de justícia. A base de voler ser originals i estar a l'última, som il·letrats, i, cosa més terrible, injustos, amb tendències despòtiques ocultes en la confusió de conceptes.

El nus de la qüestió està en la versemblança amb què es retrata la insuficiència de l'anomenat Estat del benestar i la plenitud futura d'una societat del benestar. Es diu: *«La solidaritat burocràtica ha resolt alguns aspectes de la pobresa material; però no pot i no li pertoca disposar d'instruments per a detectar la pobresa postmaterial i la precarietat de les relacions interpersonals: la solitud, la dissort, la desesperança, l'angoixa, la incomunicació. El benestar que en alguns casos ha assolit la solidaritat burocràtica és material i social, però no pas afectiu, ni psicològic, ni espiritual»* (pp. 234-235).

Aquestes idees que es propaguen des del Departament de Ciències Socials de l'Escola Superior d'Administració d'Empreses ens fan dubtar molt de l'arrelament de la vida democràtica en la nostra elit barcelonina. És clar que combatre *la solitud, la dissort, la desesperança, l'angoixa, la incomunicació* és una noble missió que, com a tal, mereix ser honorada en la nostra societat. Tan honorada que en aquest combat hi ha de participar com a deure de ciutadania tot ciutadà com a ciutadà, format des de la seva família, des de la seva escola, des del seu barri, des de la seva vida associativa i el seu lleure en aquests ideals sempre nobles del que Charles Péguy anomenava la lluita contra la misèria. L'estranya cosa que ens està aportant el món de la igualtat per defecte és que trobem ja natural que això passi a ser una especialització, una nota distintiva, d'un sector de voluntaris junt amb un sector d'empresaris i un residual i vell sector de funcionaris com allò públic, i deixant a les famílies com a privades la solidaritat primària, quedeu ser allò que abans en deiem l'amor familiar. La confusió ja està servida. La víctima és sempre el ciutadà comú, que tothom vol fer feliç i protegir *i ningú no deixa intervenir*: El que el món de la igualtat per defecte enfosqueix és que la clara consciència de la correlació entre drets i deures és el fonament primer de la formació d'una consciència moral, jurídica i política inherent a la consideració de la *ciutadania* com una dignitat de la qual cal estar a l'alçada. Acció ciutadana, fortalesa política, *vita activa*, perquè, que no en dubti ningú, el possible futur de les nacions europees passa per la formació dels seus ciutadans per tal de poder existir responsablement en la consciència del compliment d'alguna missió. La missió prou existeix: és enfortir la fràgil pau europea, donar un renovat sentit de fraternitat a la riquesa comuna, fer créixer una esperança a neguits confusos. El nostre present pot ser, si volem, una contundent revisió guiada per aquesta poderosa qüestió: ¿què fou i què és «*el reemplaçament del ciutadà o persona política per l'individu alienat*» (Rosen, *Hermenèutica com a política*, 1987, Barcelonès d'Edicions)?, qui o què decreta, diagnostica i allarga l'alienació dels exciutadans?, qui o què la causa? Arreu es col·lapsa el discurs autosatisfet d'intel·lectuals crítics que ha menyspreat repetidament la consciència comuna dels ciutadans i els ha apartat repetidament de l'acció tot volent alliberar-los des d'un protagonisme proteic de comissaris.

COL·LOQUI

Pompeu Casanovas: Intervinc per manifestar el meu acord amb el que vostè ha dit. Putman és el teòric que proposa la tripartició de mercat, voluntariat i funcionariat com a marc conceptual per a pensar Europa. Aquesta consideració de la societat europea és conceptual, però no serveix per a explicar la realitat pràctica. La tripartició proposada va bé per a classificar d'entrada, però no permet anar més enllà de les formes de col·laboració que tenim. Estic, doncs, d'acord amb vostè. Però vostè apunta a les conseqüències ideològiques d'això: es tracta d'un defecte d'ideologia.

Jordi Sales: Sobre si el model serveix o no per a descriure la societat, no hi entro ni en surto. El que passa és que se'ns diu que la política social l'haurà de legislar el mercat i el voluntariat independentment del parlament. No pot ser que un poder de decisió pertanyi als mateixos voluntaris o al mercat i que ho trobem bé des del parlament! Des de l'alta burgesia barcelonina es difon aquesta idea de la societat civil autònoma, amb el descrèdit subsegüent de les institucions democràtiques... Cal prendre consciència que la democràcia costa molt: els dèficits multiseulars de pràctica democràtica fan que se'ns estiguin colant coses.